

Att lyfta landskapsvärden tillsammans med bygden

LANDSKAPSPERSPEKTIV

– en väg till samverkan

Vi har alla ett förhållningssätt till det vardagslandskap som omger oss. Kanske tänker vi i ögonblicksbilder på naturen, på stadsbilden, på joggingrundan eller på vägen vi far fram på. Det är lätt att vi glömmer helheten. Landskapet består av så många ekologiska, sociala och ekonomiska beståndsdelar. Historia och nutid, natur, kultur, boendemiljö och näringsverksamhet finns med när landskapet utvecklas.

Rättigheter och skyldigheter i landskapet

I maj 2011 beslutade regeringen att aktivt börja arbeta med europeiska landskapskonventionen och som likt alla konventioner handlar om en mänsklig rättighet och skyldighet. Landskapet är något som berör alla och vi är skyldiga att värna om och diskutera utifrån ett landskapsperspektiv. Det kan låta som en självklarhet men faktum är att vi ofta fastnar i sektorstänkande. Vi behöver alla påminnas om konsekvenserna av våra beslut och bli bättre på samarbete mellan myndigheter, organisationer, företag och enskilda.

Miljön som del av en hållbar helhet

Landskapet innefattar både stad och land och interaktionen däremellan är viktig. De värden som landsbygdens landskap representerar har en stor betydelse för samhället i stort och landsbygdens aktörer har behov av att finna vägar för sektorsövergripande samverkan på både lokal och regional nivå.

Vi arbetar med landsbygdsprogrammet som är ett verktyg för att nå målen för landsbygdspolitiken. Programmet innehåller satsningar i form av stöd och ersättningar för att utveckla landsbygden. Åtgärderna i programmet finansieras gemensamt av Sverige och EU. Axel två

heter den del av landsbygdsprogrammet vars åtgärder ska bidra till att förbättra miljön och landskapet. Det handlar om rena miljöersättningspengar men dessa måste även kopplas till övrig utveckling av bygden. Kan människor i en bygd inte få service eller annan utkomst så finns det inga människor kvar som kan värna om höga natur- och kulturvärden. Den biologiska mångfalden är dessutom beroende av större sammanhängande landskapsområden för ett funktionellt ekosystem.

Underlag för dialog

Detta material är tänkt att fungera som ett diskussionsunderlag för er kommunala planerare. Vi som har satt samman materialet har också vänt oss till länsstyrelsehandläggare, leadergrupper, lokala utvecklingsgrupper samt beslutsfattare. Vi hoppas att ni ska få nytta av de funderingar vi vill få till stånd med landskapskonventionen som grund.

Lycka till!

Catharina Engström Hellström

Ordförande i arbetsgruppen sammanhängande landskapsområden

INFORMATION OM LANDSKAPSKONVENTIONEN

Vad är landskapskonventionen?

Den europeiska landskapskonventionen är en överenskommelse för Europarådets medlemsländer.

Vad är syftet?

Landskapskonventionen handlar om att värna och erkänna betydelsen av landskapet. Syftet med konventionen är att förbättra skydd, förvaltning och planering av europeiska landskap. Den demokratiska aspekten är tydlig. Dels därför att konventionen lyfter fram landskaps sociala betydelse, dels därför att den understryker vikten av att människor kan delta aktivt i värdering och förvaltning av landskapet. Landskapskonventionen syftar också till att främja samarbetet kring landskapsfrågor inom Europa och till att stärka allmänhetens och lokalsamhällets delaktighet i det arbetet.

Vad är ett landskap?

Konventionen innefattar alla typer av landskap, både stad och landsbygd. Definitionen av landskap som finns i konventionen: landskap är ”ett område sådant som det uppfattas av människor och vars karaktär är resultatet av påverkan av och samspel mellan naturliga och/eller mänskliga faktorer.”

Gäller landskapskonventionen i Sverige?

Landskapskonventionen trädde i kraft 1 maj 2011 i Sverige efter att Sverige ratificerat den. Ratificering innebär att landet förbinder sig att inarbeta konventionens intentioner i sin nationella lagstiftning och politik.

Vem ansvarar för att Sverige lever upp till landskapskonventionen?

Riksantikvarieämbetet har fått i uppdrag att påbörja arbetet med att genomföra landskapskonventionen i Sverige tillsammans med andra myndigheter.

Information om arbetsgruppen

Landsbygdsnätverket består av cirka 120 nationella aktörer plus landets 63 leadergrupper. Landsbygdsnätverket har olika arbetsgrupper som arbetar med prioriterade teman med koppling till landsbygdsprogrammets mål. Hösten 2011 bildades en arbetsgrupp för sammanhängande landskapsområden. Gruppens arbete med information avslutades under 2012 men all information ligger kvar på www.landsbygdsnatverket.se. Huvudmålet med gruppens arbete var att få till bättre projekt inom ramen för landsbygdsprogrammet genom att ta fram tydliga verktyg och metoder där man på olika nivåer ger exempel på hur samarbeten kan se ut och läggas upp.

Länsstyrelsen
Skåne

LANTBRUKARNAS
RIKSFÖRBUND

LEADER

BERGSLAGEN

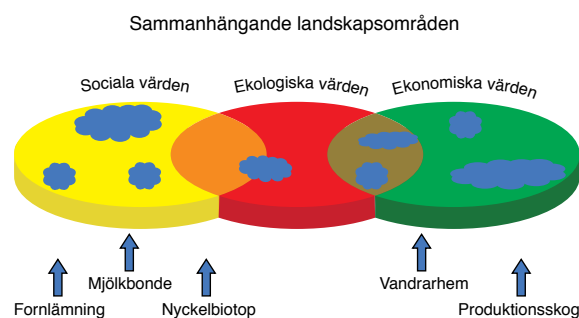
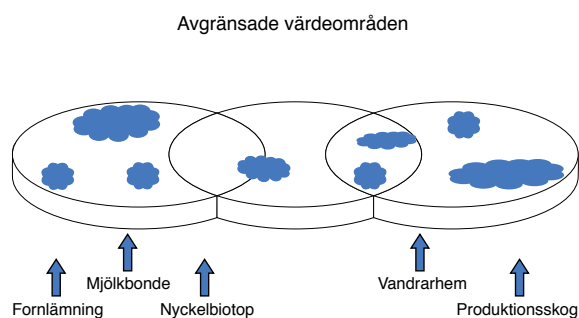

SKÄRGÅRDARNAS RIKSFÖRBUND

LANDSKAPSKONVENTIONEN – ETT VERKTYG FÖR ATT SE HELHETEN

Vi är vana vid att se och värna om delarna i landskapet – en fåbod, en stenmur i odlingslandskapet, en produktionskog, en nyckelbiotop, en betesmark eller en lokal som hyser en utrotningshotad art. Det finns också utvecklade styrmedel för att skydda delarna, bland annat lagar och miljöersättningar inom landsbygdsprogrammet. Svårare är att hantera helheter och sammanhang. Landskapet ska fylla många funktioner, exempelvis kopplade till mjölk- och köttproduktion, skogsproduktion,

natur- och kulturturism, utbildning, biologisk mångfald och vattendirektiv. I fokus för landskapskonventionen står en rikare livsmiljö. Landskapskonventionen ger en utgångspunkt för att utveckla omsorgen om helheten. Intressenterna är inte begränsade till berörda, sakägare och experter, utan konventionen öppnar för var och en att medverka för landskapets bästa.

Mer information om leadermetoden hittar du på www.jordbruksverket.se under fliken Möjligheter för landsbygden.

Dialog är A och O

För att få till stånd ett ökat deltagande behövs dialog. Hur ska du få kunskap om hur andra tänker om du inte frågar? Behovet av dialog kan vara extra stort i bygder med höga natur- och kulturvärden. Värdena är ofta beroende av att någon sköter dem. Bevarande av värdena och utveckling av bygden är då inte motsatser utan istället förutsättningar för varandra.

Leadermetoden är ett bra verktyg för att skapa dialog och inkludera både miljö- och utvecklingsfrågor. Det finns även andra dialogmetoder som rådslag, cultural planning och ortsanalys som kan vara en ingång till samverkan.

Mer information om landskapskonventionen hittar du på Riksantikvarieämbetets www.raa.se

Foto: Per G Norén

Utan spaning ingen aning

Många aktiviteter påverkar landskapet – och så måste det få vara. Däremot behövs landskapsanalyser så att man känner till vilka värden som finns. En prioritering

av vad som ska bevaras och gynnas är också nödvändig. Om sådana underlag finns kan medvetna beslut fattas.

Bra exempel på landskapsanalys finns bland annat på Trafikverkets webbplats www.trafikverket.se och i det skånska landsbygdsprogrammet som arbetat med landskapskaraktärsanalyser. Naturvårdsverket har i uppdrag av regeringen att tillsammans med flera aktörer titta på just ekosystemtjänster genom landskapsanalys i arbetet med så kallad grön infrastruktur.

Översiktsplaner, ett steg för att uppnå landskapskonventionen

Den kommunala översiktsplaneringen utgör grunden i den fysiska planeringen enligt plan- och bygglagen. Enligt lagen ska alla kommuner ha en aktuell översiktsplan som omfattar hela kommunens yta. Översiktsplanen innehåller kommunens politiska vision och är ett strategiskt och starkt vägledande dokument för utvecklingen av den fysiska miljön. Processen för att ta

fram en översiktsplan är reglerad i plan- och bygglagen. Samråd och utställning ger medborgarna möjlighet till insyn och påverkan vid utformningen av översiktsplanen.

Genom översiktsplanerna har du därmed en möjlighet att bidra till att landskapskonventionens intentioner följs. Låt helhet och delaktighet vara ledord i arbetet!

Information om hur man kan få till ett helhetsperspektiv i översiktsplaner och goda exempel på hur kommuner har arbetat med översiktsplaner har tagits fram av en av Landsbygdsnätverkets arbetsgrupper. Materialet finns på Landsbygdsnätverkets webbplats www.landsbygdsnatverket.se/ovrigmark.

Foto: Catharina Hellström Engström

